ՀԱՅԵԼԱՏԱՄԱՆԵՐՈՑ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1636 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1884 (Ն. Տ.) 3 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՀԱՅԵԼ

ՊԱՏՄԱՆԻՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ եւ գաւառաց համար 6 մէճիտ
Վեցամսեայ 3 »
Մանուկներու տոմսը մէկ անգամի համար 2 դրուշ է. աւելի անգամներու համար սակարկութիւն կը լինի:

Տէր և Տնօրէն Մ. Յ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ

ՕՐԱԳՐԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԿԱՂԱՔԱԿԱՆ

20 մարտից

ՊԱՏՄԱՆԻՔ

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ եւ այլ գրութիւն պէտք է ուղղել Մ. Յ. Մէլիքեանի, Պապր Ալի ձաստէսի թիւ 20 Տ. Շիւելէկեան Էֆէնտիի տպարանը:

Խմբագիր Ր. ՊՈՂՈՍՅԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ(*)

—o—

Տփղիս, 11 Հոկտ. 1884

Էջմիածնէն առնուած տեղեկութիւնք կը յանուցանեն մեզ, որպէս 29 շաբաթ օր, Ս. Գէորգայ տօնին օրը, Գէորգեան ձեմարանի նոր տարեշրջանի բացման հանդիսով կատարուեր է տարօրինակ շքով և մեծ բազմութեան ներկայութեամբ:

Առաւօտուն յատուկ պատարագ մատուցանելով վանս հոգւոյ հանգուցեալ Գէորգ Դ. Հայրապետի, յետ աւարտման՝ Հայրապետին գլխադիմանին վրայ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, ուր և ձեմարանի աշակերտներէն մին գրաբառ մի ճառ կ'արտասանէ, որոյ պատճէնը կ'ուղարկեմ:

Ապա հանդիսը թափոր կազմելով կ'երթայ ի ձեմարան, ուր կրօնափրատութեան դասատու Յովսիկ վարդապետ Մոմիխեան առեղծուածի մը կ'ընէ, յիշեալ և ի մանաւորի ձեմարանէն երիտասարդ ընթացաւարտ աշակերտայ եղեալն, որք թէև կուսակրօն եկեղեցականներ չեղան, սակայն ընտիր վարժապետներ լինելով՝ ազգին պիտանի անդամներ եղած կ'են:

Երդեցողութիւններէ և ուրիշ մի քանի ճառերէ յետոյ, հուսկ ուրեմն նոր տեսչ Ազաթիրեանց եպիսկոպոս գրաւոր մի համառօտ առեղծուածութիւն կ'ընէ, զորոյ օրինակը կը յղեմ, և յորում ներքոյս թիւն կը լանգրէ որ ինքը նոր տեսուչ լինելով, չէ կարող ձեմարանի անցեալ տարւոյ հաշիւը տալ:

Կաթողիկոսական առժամեայ տեղապահ Գերս. Մկրտիչ արքեպիսկոպոս՝ պահպանելով մը կը կնքէ հանդէսը: Ապա ըստ կարգադրութեան Տեղապահ սրբազանին, մեսրոպեանական յատուկ սեղան մը կը դրուի, ուր Մեսրոպ եպիսկ. Սրմաքեանեան մի առեղծուածութիւն և ներբողեան կը խօսի ի գովեստ հանգուցեալ Հայրապետի: Սեղանը կ'առարաի հանգուցեանն չորականներով և հոգեշունչ ասելով:

Ցերեկոյին ի ձեմարանի յատուկ ուսանողք մի օգտակարիկ կը թղթակցեն այս առթիւ: Երդեցողութիւնները կը լինին, ուր ներկայ կը գտնուին Տեղապահ սրբազանն և Միաբանութեան մեծագոյն մասն, Այս առթիւ Մկրտիչ արքեպիսկոպոս մի գեղեցիկ խրատական կը խօսի առ հասին ճեմարանականս ուղղեալ, և արեւ տակաւին 3—4 ժամ յետոյ դիշերահանգէսն ալ կ'ատարուի:

Ամառանոց մը քանի ճառերն օրինակներն, դրուս յղած եմ, կը ընդրկեմ յատկապէս որ հրատարակէք:

* * *

Նախընթաց նամակս հաղորդեցի Ձեզ Ջմնուսքոֆ իշխանին կողմէ առ Սինօդն հասած մի պաշտօնագիրն, որով նախորդ ընտրութիւնը բեկեալ հրատարակելով, նոր ընտրութիւն բնել կը պատուիրէր:

Այս առթիւ կարեւոր կը համարիմ նաև հետեւեալ տեղեկութիւններն հաղորդել ձեր ընթերցողաց:

Սինօդն երբ այդ պաշտօնագրին կ'ատանայ, իրիս հակառակն կէտ կը գտնէ մէջը: Վին սա է թէ՝ նախորդ ընտրութիւնը բեկեալ հրատարակելով հանգերծ, քիչ մը վարն ալ նոյն ընտրութեան եղանակէն չհեռանալ կը յանձնարարէ: Ուստի Սինօդը հարկ կ'դգայ հեռագրաւ բացատրութիւն խնդրել Ջմնուսքոֆ իշխանէն թէ՝ ի՞նչ պատճառաւ նախորդ ընտրութիւնը անվաւեր համարուեր է, որպէս զի Սինօդը լինգն ալ դիտնալով եղած ազօրինաւորութիւնը՝ ապագայ ընտրութեան մէջ զգուշանայ:

Այնզգը է ասել թէ՝ Սինօդին այս դիտաւորութեանը մէջ՝ կառավարութեան յոյժ տպիւք պատճառաբանութիւնը քննագատելու տրամադրութիւն և միտում մը կը նշմարուէին: Ջայս անտնելով Բրօկուբորն և իւր երիտ. սինօդական համախոհք կը ճգնին, կը թախանձեն և կ'աշխատին որ Սինօդն այդ հեռագիրն ետ թօղու: Մինչդին միջոցին Էջմիածին կը հասնի Կ. Պոլսոյ կրօն. ժողովոյ Ասանդապետ Գերխոբէն եպիսկոպոս Նար-Պէյ՝ առ Ս. Տեղապահն ուղղած հեռագիրը թէ՝ Ներուէս Պատրիարք լաւ է և առողջանալու վրայ: Այս հեռագիրը ևս կը նպատակ կառավարական պաշտօնագրին քննագատելու միտումէն հրաժարելու. չատերը կը թուլանան, և վերջապէս Սինօդն մեծամասնութիւնը կ'ստորագրէ Օրագիրը (որոշմագիրը), նոր ընտրութեան թուականը կ'որոշէ ապրիլի 17, 18 և 19րդ օրերն, շրջաբերականներն կը հրամայէ ապագրել. հետեւապէս այս առոյ Արարատի մէջ պաշտօնական տեղեկութեանդ կ'սպասուի:

Շրջաբերականաց առաքումը կը թուի թէ վերջին անգամուան եղանակաւ պիտի կատարուի, այսինքն Տաճկահայ վիճակայ ուղղեալ շրջաբերականը Պոլսոյ Պատրիարքարանը պիտի յղուին, և դուցէ այս անգամ Սինօդն դրուի Պատրիարքարանին լմե քանի հատ են յղեալ շրջաբերականք, լմե ուստա կառավարութիւնը պիտի աշխատի որ քանակութիւնը չյիշուի, ինչպէս նաև Սիո շրջաբերական չղըկուի ևն:

Կ'իմանամք թէ նորոգ կառավարութիւնք կաթողիկոսական ընտրութեան գործոյն մէջ վերջին օրերս Մխարանութեան տրամադրութիւնը լաւ և նպաստաւոր են դէպ ի Թրխանեան Սրբազան: Մակարեանք վերատին ակարացած են: Սակայն ո՛չ դիտէ դեռ ինչ՛ը կ'պատահին, և ինչ՛ը կը փոխուին:

* * *

Բրօկուբորի թելադրութեամբ Ռուսական կառավարութիւնն այժմ կը ջանայ Սինօդին պահպանը լրացընել՝ կառավարութեան կառակից անդամներով: Ա.յսպէս անկեղծները կառավարութիւնն ինքնին և Բրօկուբորի առաջարկութեամբ՝ Սանտարեանց Մատրիկ վարդապետը Սինօդ ի անդամ նշանակելին լսուած, այս անգամ ալ կ'ուզէ հանդուցեալ Տաղեոսեան Գերմոր եպիսկոպոսին տեղ՝ Սինօդական նշանակել Զմարդին վարդապետ Տէր Գասպարեան, որ սակայն առաջի Սինօդին՝ նեռնդութեան ամբաստանութեան մը ներքեւ գտնուելով, կառավարութիւնն ու Բրօկուբորը ձեռքի տակէ կ'աշխատին արդարացնել դնա, անմիջապէս յետոյ Սինօդական նշանակելու համար, որով Սինօդին մէջ կառավարութիւնը կամ Բրօկուբորն ի նպաստ իրենց կ'ունենան անդամոյ կէսին ձայնը:

Ա.ւելորդ է ըսել թէ՝ Ռուսիոյ կառավարութիւնը Սինօդին մէջ իւր կողմակից ձայները բազմացնելով կ'ուզէ՝ ի բացակայութեան կաթողիկոսի՝ ժամ մ'առաջ տարաձել ու վերջացնել իւր այն պահանջումներն ազդային խնդրոյ նկատմամբ, որք ցարդ դժուարութեան և ընդդիմութեան պատճառած կ'են Սինօդին կողմէ:

Ա.յսու հանդերձ կարող եմ ապահովել ձեզ թէ, դպրոցական խնդիրն առ այժմ շատ լաւ վիճակի մէջ է, և կառավարութիւնն ամեն կողմէ նախորդութեան և ընդդիմութեան կը հանդիպի. բայց բացէ ի բայ բանութիւն դործադրել ալ կ'զգուշանայ:

Եթէ Սինօդը համակերպի և պինդ կենայ իւր մերժողական պատասխանին վրայ, Հայք մինչև վերջը պիտի դիմադրեն: Մինչեւ այս ատեանն ընդհանուր և նախանձելի ոգևորութիւն կայ: Այս ընթացքով յուսալի է թէ խաղաղ ձեռնհասնայն կ'ելնել կառավարութիւնն իւր հակառակորդական վերաբերուն և նպատակայ մէջ:

* * *

ԲԱԳԱՐԱԿԱՆ

ԿԱՊՈՑՑ ՏԵՏՐԱԿ

Ի ՎԵՐԱՑ ՆԳԻՊՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՑ

Անգլիական կառավարութիւնն Եգիպտական գործոց վրայ կապայ Տետրակ մը հրատարակելով, խորհրդարանի անդամոց բաշխած է:

Կորտոն վտակ Տոնկոլայի կառավարչին ուղղեալ անթուական հեռագրի մը մէջ կը յայտարարէ թէ, խարտում հասած ժամանակ հասկցեր է թէ, անհնար էր այս քաղաքին պահպանը զօրքն ու պաշտօնատարներն Եգիպտոս վերադարձնել ապստամբութեան պատճառաւ, և կը յարէ.

«Ես առ իրրեւ պատանդ և պահպան մ'եմ: Ընհնար է ինձ լքանել դիտդուամ, որ և իսկ տէրութեան մը կողմէ հատատակալ կանոնաւոր կառավարութիւն մ'առանց թողլու անդ: Պետք Նոթեմբեր դօրայ վիճակին վրայ, զոր Համրաձիլն ներքև կը գտնուին, Պահր-Էլ-Կազէլի եզերայ վրայ և Տարֆուրի մէջ, եթէ մինչև իսկ կեանքս տուժել հարկ լինի, իմ հորհուրդներս թերեւս անհաճոյ լինին Անգլ. կառավարութեան, և Սուտանի ժողովուրդն ալ իւր կողմէ լաւ տրամադրութիւն մը չունի, որովհետեւ իրեն գէմ կռուեցայ և չթողի որ իւր նպատակին հասնի Մհհմետին հետեւելով:»

Խարխիմն ուղղեալ և սեպտ. 20 ին գտնուած հասեալ ուրիշ հեռագրի մը մէջ, կորտոն զօրավարն յոյս կը յայտնէ ի վախուստ դարձնել այն ապստամբներն, որք Խարտումի արեւմտեան կողմը կը գտնուին, և կ'ըսէ թէ այս պարագային մէջ ոչ ևս արտ ապստամբներ պիտի գտնուին քաղաքին մօտերը: Հեռագիրը կը յարէ. «Ամեն ինչ լաւ վիճակի մէջ է ի Օբեատ և ի Խարտում: Հինգ ամսուան համար պաշար ունինք:»

Կորտոյ տետրակն ուրիշ հեռագիր մ'ալ կը պարունակէ, ծանուցանող թէ, երբ Սբր ի Պէյրնկ իմացեր է որ կորտոն զօրավարը Սուտարդ դնդապետը զրկեր է Պերպէր քաղաքն տրկելու, հեռագրեր է Բիչրները հազարապետին, որպէս զի Սուտարդ դնդապետին տեղեկացնէ թէ հարկ չկայ Պէրպէր քաղաքն տրելու, Այս պատճառդրոյ հատուքածոյն նայնպէս տեղեկութիւններ կուտայ այն հրահանգաց վրայ, որք անգլիական կառավարութենէն տրուած են Ռուսլի զօրավարին: Անգլիական արշաւող բանակին պատճառն է Խարտումն դուրս հանել կորտոն զօրավարն, Սուտարդ դնդապետն (եթէ ողջ է), պահպան զօրքն, և եթէ այս նպատակին յաջողի, չձեռնարկել որ և է յարձակողական գործո-

(*) Դիւրահասկացողութեան համար պարտաւորուած եմք այն թղթակցութեան վերածել Պօլսական հայատառ տառի:

Ծ. Խ.

ՄԱՀ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մէջ մահուան դատավճիռ կը գործադրուի էլեկտրականութեամբ։ Դատապարտեալը կը նստեցուի աթոռի մը վրայ, որուն մէջ կայ էլեկտրական հոսանք։ Հոսանքը կը կտրուի, երբ դատապարտեալը մեռած կը համարուի։

Ամերիկայի մէջ մահուան դատավճիռ գործադրելու համար ամենէն նոր եղանակը գտնուած է Նիւ Եորքի մէջ։ Ան կը կայանայ նրանում, որ դատապարտեալը կը դրուի մեծ խցիկի մը մէջ, ուր կը ներարկուի ածխաթթու գազ։ Այս գազը կը խեղդէ դատապարտեալը

— Իսկ ես ի՞նչ պիտի անեմ, — հարցրեց Ռուբենը, — ես էլ ուզում եմ ինձ համար մի բան անել։

— Դու, — ասաց Ավետը, — դու կարող ես ինձ հետ գալ։ Ես ուզում եմ ինձ համար մի ձի գնել, որ ինձ տանի ամեն տեղ, ուր որ ես ուզեմ։ Ես ուզում եմ տեսնել աշխարհի ամեն կողմերը, ամեն տեղ ման գալ, ամեն բան տեսնել, ամեն բան իմանալ։ Ես ուզում եմ ամեն տեղ ման գալ, ամեն տեղ ման գալ, ամեն տեղ ման գալ։

— Ես էլ, — ասաց Ռուբենը, — ես էլ ուզում եմ ամեն տեղ ման գալ, ամեն տեղ ման գալ, ամեն տեղ ման գալ։

— Ես էլ, — ասաց Ավետը, — ես էլ

ցոյց տալով ուրախութիւն եւ հոսող արտասուքներ։

— Ես, ես եմ, ես եմ հոգիս, ես եմ ձեր որդին Գէորգ, որ տասնհինգ տարի առաջ ձեզանից հեռացաւ, որ ձեզ թողեց ծերութեան օրերում, որ ձեզ տանջանքների մատնեց։ Ես եմ, ես եմ, ես եմ ձեր մեղաւոր որդին Գէորգ։

— Ո՞ւր է քո կինը, ո՞ւր է քո երեխան, ինչո՞ւ նրանց հետ չեկար։

— Ես ամուսնացել եմ, ունեմ կին եւ երեխայ, բայց նրանք Ամերիկայում են մնացել, ես միայնակ եկայ, որ ձեզ տեսնեմ, ձեզ հետ ապրեմ, ձեզ մխիթարեմ։

— Ինչո՞ւ ես եկել, ինչո՞ւ ես եկել, ինչո՞ւ ես եկել,